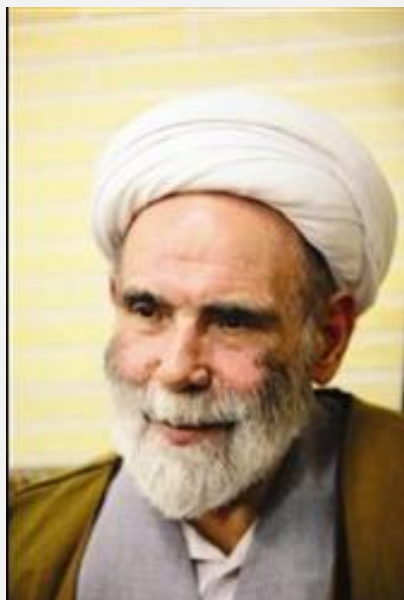

شرح حدیث: محاسبه نفسانی

آنگاه که در بستر مآوا می‌کنی دقت کن که امروز از چه چیزهایی بهره‌گرفتی و چه چیزی گرد آوردی و به یاد بیاور که می‌میری و قیامتی هم داری که آنجا باید حساب پس بدهی.

رُوی عن الصادق (علیه السلام) قال: إِذَا أُوتِيتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَانْظُرْ مَا سَلَكَتَ فِي بَطْنِكَ وَ مَا كَسَبْتَ فِي يَوْمِكَ وَ اذْكُرْ أَتَكَ مَيِّتٌ وَ أَنْ لَكَ مَعَادًا. (1)

ترجمه: آنگاه که در بستر مآوا می‌کنی دقت کن که امروز از چه چیزهایی بهره‌گرفتی و چه چیزی گرد آوردی و به یاد بیاور که می‌میری و قیامتی هم داری که آنجا باید حساب پس بدهی.

شرح حدیث: روایت از امام صادق (صلوات‌الله علیه) منقول است که حضرت فرمودند: ««آنگاه که در بستر مآوا می‌کنی؛ این کنایه است از شب که انسان معمولاً استراحت می‌کند و کارهای روزانه‌اش تمام می‌شود و می‌خواهد بخوابد. «إِذَا أُوتِيتَ إِلَى فِرَاشِكَ»، آنگاه که در بستر مآوا می‌کنی، «فَانْظُرْ مَا سَلَكَتَ فِي بَطْنِكَ»؛ آنجا دقت کن - تعبیر به نظر یعنی دقت - بررسی کن که چه در شکمت کردی.

این هم کنایه است؛ یعنی امروز از امور دنیایی از چه چیزهایی بهره‌گرفتی؛ «مَا سَلَكَتَ فِي بَطْنِكَ» یعنی از چه چیزهایی بهره‌گرفتی؛ از صبح که بلند شدی تا حالا از چه چیزهایی بهره‌گرفتی؟ این یک فکر. فکر دوم، «وَمَا كَسَبْتَ فِي يَوْمِكَ»؛ امروز چه به دست آوردی؟ چه چیزی گرد آوردی؟ این هم فکر دوم؛ هم آنهایی را که مصرف کردی و هم آنهایی را که به دست آوردی، فکرش را بکن. چه چیزی مصرف کردی؟ چه چیزی به دست آوردی؟

ما یک محاسبه سالانه داریم که معمول است و آن هم نسبت به دخل و خرج‌هاست. امام صادق (علیه السلام) محاسبه یومیه و روزانه را مطرح کرده‌اند. می‌گویند شب که شد، دخل و خرج‌هایت را حساب کن. اولی خرج بود «مَا سَلَكَتَ فِي بَطْنِكَ» دومی هم دخل بود «وَمَا كَسَبْتَ فِي يَوْمِكَ». دخل و خرج‌های امروزت را حساب کن. 2 چیز هم بعدش می‌گویند که فکر کن. وقتی دخل و خرج‌ها را کرد [که] چه چیزهایی را مصرف کردی و چه چیزهایی را هم به دست آوردی، از کجا بود، حالا بعد «وَ اذْكُرْ أَتَكَ مَيِّتٌ». تو می‌میری! وقتی دخل و خرج‌هایت را حساب کردی، بعدش این فکر را بکن و به یاد بیاور که می‌میری.

اینجا تعبیر به «وَ اذْكُرْ» می‌کند؛ یعنی این مسئله‌ای نیست که من بخواهم به تو بگویم که می‌میری بلکه خودت می‌دانی که می‌میری، اما یادت رفته است. «اذْكُرْ» یعنی یادآوری؛ یعنی آدم یک چیزی را می‌دانسته و فراموش کرده، لذا می‌گوید به یادت بیاور. مُردن یک امر وجدانی است؛ اما امروز مثل اینکه مُردن یادت رفته بود! چه چیزهایی خوردی؟ چه چیزهایی بردی؟ «وَ اذْكُرْ أَتَكَ مَيِّتٌ». اول به یادت بیاور که می‌میری، دوم «وَ أَنْ لَكَ مَعَادًا»؛ تو قیامت هم داری که آنجا باید حساب پس بدهی. یک محاسبه روزانه بسیار ساده را امام صادق (ع) می‌فرمایند که هر کس باید این محاسبه را انجام دهد.

وقتی رفتی در بستر، آنجا این یادت نرود که امروز چه خوردی؟ چه بردی؟ چه چیزهایی را مصرف کردی؟ چه چیزهایی را به دست آوردی؟ از کجا آوردی خوردی؟ خیلی روشن و ساده‌اش کردم. بعد هم این دو چیز یادت نرود؛ یک: می‌میری، دو: قیامت هم داری که باید حساب هم پس بدهی. این غیر از آن حساب سالانه است. همین برای انسان نقش سازندگی دارد.

پی‌نوشت:

(1) بحارالانوار، ج 68، ص 267

آیت‌الله مجتبی‌ی تهرانی